
OPETUSMINISTERIÖ

YLIOPPILASTUTKINNON
RAKENNEKOKOILUN SEURANTARYHMÄN
MUISTIO 2

5:2002

KUVAILEHTI

Julkaisija
Opetusministeriö

Julkaisun päivämäärä
15.2.2002

Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri) Puheenjohtaja Kirsi Lindroos, OPM Sihteeri Tiina Kavilo, OPM		Julkaisun laji Työryhmän muistio	
		Toimeksiantaja Opetusministeriö	
		Toimielimen asettamispvm 12.12.1995	Dnro 67/043/95, 30/043/99
Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen) Ylioppilastutkinnon rakennekokeilun seurantatyöryhmän muistio 2			
Julkaisun osat Muistio, Liitteet 1 - 3			
<p>Tiivistelmä</p> <p>Työryhmän alkuperäisenä tehtävänä oli ylioppilastutkinnon kokeilun seurannan järjestäminen, ylioppilastutkinnon kokeilua koskevan tutkimustyön organisoiminen ja kokeilun tulosten julkistaminen sekä johtopäätösten ja perustelujen esittäminen ylioppilastutkinnon ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämiseksi kokeilun tulosten perusteella.</p> <p>Työryhmä jätti ensimmäisen ehdotuksensa opetusministeriölle 10.2.1998 (Opetusministeriön työryhmien muistioita 4:1998). Työryhmä ehdotti ylioppilastutkintoasetuksen 10 §:ää muutettavaksi siten, että rakennekokeilussa käytössä oleva malli otettaisiin yleisesti käyttöön. Opetusministeriö päätti kuitenkin syyskuussa 1998, ettei toistaiseksi ryhdytä toimenpiteisiin ylioppilastutkinnon rakenteen muuttamiseksi.</p> <p>Opetusministeriö pidensi 4.11.1998 ylioppilastutkinnon rakennekokeilun seurantatyöryhmän toimiaikaa vuoden 2003 loppuun saakka päätettyään 7.9.1998 pidentää rakennekokeilua siten, että viimeinen tutkintokerta on syksyllä 2003.</p> <p>Työryhmän toimeksiantoa tarkistettiin 2.6.1999 siten, että työryhmän tehtäväksi annettiin 1) seurata ylioppilastutkinnon kokeilua ja julkistaa kokeilun tulokset sekä 2) tehdä kokeilun tulosten perusteella ehdotukset tarvittavista jatkotoimenpiteistä.</p> <p>TietoEnator on toimittanut opetusministeriön tilauksesta työryhmän käyttöön tilastoaineistoa rakennekokeilun tuloksista. Työryhmä on lisäksi selvittänyt lukion rehtoreiden näkemyksiä ylioppilastutkinnon rakenteesta syksyllä 2001 tehdyllä kyselyllä.</p> <p>Ylioppilastutkinnon rakennekokeilusta saatujen kokemusten pohjalta työryhmä esittää, että kokeilun mukainen rakenne otetaan suomalaisen ylioppilastutkinnon rakenteeksi. Tällöin ylioppilastutkinnossa kokelas suorittaa äidinkielen kokeen sekä valitsee kolme pakollista koetta ryhmästä, jonka muodostavat toisen kotimaisen kielen koe, vieraan kielen koe, matematiikan koe ja reaalikoe. Kokelas saa lisäksi osallistua yhteen tai useampaan ylimääräiseen kokeeseen. Niissä aineissa, joissa järjestetään vaativuudeltaan eritasoisia kokeita, kokelaan tulee suorittaa vähintään yhdessä aineessa vaativamman tason koe.</p> <p>Työryhmä katsoo, että jos päätöstä ylioppilastutkinnon rakenteen muuttamisesta esitetyn kaltaiseksi ei tehdä, rakennekokeilua tulee jatkaa ja samalla laajentaa.</p> <p>Rakennekokeilun mukainen viimeinen tutkintokerta on syksyllä 2003. Tämän vuoksi päätökset ylioppilastutkinnon rakenteesta vuodesta 2004 lukien tulisi tehdä mahdollisimman pian. Myös päätös reaalikokeen uudistamisesta tulisi tehdä mahdollisimman pian.</p>			
Avainsanat (asiasanat) Ylioppilastutkinto, luokaton lukio			
Muut tiedot			
Sarjan nimi ja numero Opetusministeriön työryhmien muistioita 2002:5		ISSN 0359-761X	ISBN 952-442-410-X
Kokonaissivumäärä 26	Kieli suomi	Hinta	Luottamuksellisuus julkinen
Jakaja Yliopistopaino		Kustantaja Opetusministeriö	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare
Undervisningsministeriet

Utgivningsdatum
15.02.2002

Författare (uppgifter om organet: organets namn, ordförande, sekreterare)		Typ av publikation Arbetsgruppspromemoria	
Ordförande Kirsi Lindroos, UVM Sekreterare Tiina Kavilo, UVM		Uppdragsgivare Undervisningsministeriet	
		Datum för tillsättandet av organet 12.12.1995	Dnr 67/043/95, 30/043/99
Publikation (även den finska titeln) Promemoria 2 av arbetsgruppen för uppföljning av strukturförsöket gällande studentexamen			
Publikationens delar Promemoria, Bilaga 1-3			
<p>Sammandrag</p> <p>Arbetsgruppens ursprungliga uppgift var att ordna uppföljningen av försöket med studentexamen, organisera utredningsarbetet kring studentexamensförsöket och offentliggöra resultaten av försöket samt att på basis av försöksresultaten lägga fram slutsatser och motiveringar för utvecklingen av studentexamen och högskolornas antagning av studerande.</p> <p>Arbetsgruppen lämnade sitt första förslag till undervisningsministeriet 10.2.1998 (Promemorior av undervisningsministeriets arbetsgrupper 4:1998). Arbetsgruppen föreslog att 10 § i studentexamensförordningen skulle ändras så att den modell som tillämpats i strukturförsöket skulle tas i allmänt bruk. Ministeriet beslutade dock hösten 1998 att det inte tillsvidare vidtas några åtgärder för att ändra strukturen i studentexamen.</p> <p>Den 4 november 1998 förlängde ministeriet arbetsgruppens mandattid till utgången av 2003, efter att den 7 september beslutat förlänga strukturförsöket så att det sista examenstillfället ordnas hösten 2003.</p> <p>Arbetsgruppens uppdrag reviderades 2.6.1999 så att arbetsgruppen skulle 1) följa upp försöket med studentexamen och publicera försöksresultaten samt 2) på basis av försöksresultaten komma med förslag till behövliga fortsatta åtgärder.</p> <p>TietoEnator har på beställning av undervisningsministeriet försett arbetsgruppen med statistik-material om försöksresultaten. Arbetsgruppen har dessutom kartlagt gymnasierektorernas åsikter om studentexamensstrukturen i en enkät hösten 2001.</p> <p>Utifrån erfarenheterna av strukturförsöket gällande studentexamen föreslår arbetsgruppen att strukturen enligt försöket tas till struktur för den finländska studentexamen. Examinanderna skall då i studentexamen avlägga provet i modersmålet samt välja tre obligatoriska prov av en grupp som består av provet i det andra inhemska språket, provet i ett främmande språk, provet i matematik och realprovet. Examinanderna får därtill delta i ett eller flera extra prov. I de ämnen där de ordnas prov på olika kravnivåer skall examinanderna avlägga provet på högsta nivå i minst ett ämne.</p> <p>Arbetsgruppen anser att om det inte fattas beslut om att ändra strukturen i studentexamen i enlighet med vad som föreslagits, så bör strukturförsöket fortsätta och på samma gång utvidgas.</p> <p>Studentexamen enligt försöksstrukturen ordnas sista gången hösten 2003. Därför borde besluten om studentexamensstrukturen från 2004 framåt fattas så snart som möjligt. Även beslutet om en reform av realprovet borde fattas så snart som möjligt.</p>			
Nyckelord Studentexamen, årskurslöst gymnasium			
Övriga uppgifter			
Seriens namn och nummer Promemorior av undervisningsministeriets arbetsgrupper 2002:5		ISSN 0359-761X	ISBN 952-442-410-X
Sidoantal 26	Språk Finska	Pris	Sekretessgrad offentlig
Distribution Universitetstrycket		Förlag Undervisningsministeriet	

DESCRIPTION

Publisher
Ministry of Education

Date of publication
15.2.2002

Authors (If a committee: name of organ, chair, secretary) Chair: Kirsi Lindroos Secretary: Tiina Kavilo	Type of publication Committee report	
	Contracted by Ministry of Education	
	Committee appointed on 12.12.1995	Dno 67/043/95, 30/043/99
Name of publication (also in Swedish) Report 2 of the Follow-up Committee of the matriculation examination trial Promemoria 2 av arbetsgruppen för uppföljning av strukturförsöket gällande studentexamen		
Parts Report, Annex 1-3		
Abstract <p>The committee was set up to organise follow-up to and research on the matriculation examination (baccalaureate) trial, to publish the results of the trial and, based on the results, to put forward proposals for the development of the matriculation examination and student selections in universities and polytechnics.</p> <p>The committee submitted its first proposals to the Ministry of Education on 10 February 1998. It was proposed that Section 10 of the Matriculation Examination Decree be amended to provide for the adoption of the piloted model in the whole country. In September 1998 the Ministry of Education decided, however, that no measures would as yet be taken on the restructuring of the matriculation examination.</p> <p>In November 1998, after the Ministry of Education had prolonged the trial to the matriculation examination of autumn 2003, the committee's term was extended to the end of 2003.</p> <p>According to a revised mandate (June 1999), the committee was (1) to follow the matriculation examination trial and publish the results and (2) to propose follow-up measures based on the outcome.</p> <p>Commissioned by the Ministry of Education, TietoEnator has provided material to the committee concerning the results of the trial. The committee surveyed head teachers' views on the structure of the matriculation examination in autumn 2001.</p> <p>Based on the information and experiences gained during the trial, the committee proposes that the piloted structure of the matriculation examination be adopted nationally. In the new system, the compulsory subjects in the examination would be the mother tongue (Finnish/Swedish) and three of the following four subjects: the other national language (Swedish/Finnish), a foreign language, mathematics, and modern knowledge subjects. The candidate can also take one or more additional tests. The candidate must take the advanced level at least in one of the subjects which have level tests.</p> <p>The committee sees that if no decision is taken at this point to restructure the matriculation examination, the trial must be carried on and expanded.</p> <p>Since the last pilot examination will be arranged in autumn 2003, decisions on the structure of the matriculation examination to be arranged after that should be taken without delay. The decision concerning the renewal of the modern knowledge subject test should also be made as soon as possible.</p>		
Key words Matriculation examination, general upper secondary education		
Other information		
Name and number of series Ministry of Education committee reports 2002:5		ISSN 0359-761X
		ISBN 952-442-410-X
Number of pages 26	Language Finnish	Price
		Degree of confidentiality Public
Distributed by Helsinki University Press		Published by Ministry of Education

Opetusministeriölle

Opetusministeriö asetti 12.12.1995 työryhmän, jonka tehtävänä oli samana vuonna käynnistetyn ylioppilastutkinnon kokeilun seurannan järjestäminen, ylioppilastutkinnon kokeilua koskevan tutkimustyön organisoiminen ja kokeilun tulosten julkistaminen sekä johtopäätösten ja perustelujen esittäminen ylioppilastutkinnon ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämiseksi kokeilun tulosten perusteella.

Työryhmän puheenjohtajaksi opetusministeriö kutsui johtaja Simo Juvan opetusministeriöstä ja jäseniksi puheenjohtaja Toive Aartolahden ylioppilastutkintolautakunnasta, opetusneuvos Eero Nurmisen opetusministeriöstä, rehtori Antero Penttilän Ressun lukioista, hallitusneuvos Zoe Pohjanvirran opetusministeriöstä, pääsihteeri Anneli Romanin ylioppilastutkintolautakunnasta, korkeakouluneuvos Marita Savolan opetusministeriöstä sekä johtaja Pentti Takalan Opetushallituksesta. Opetusministeriön organisaatiomuutoksen jälkeen Marita Savolan tilalla työryhmän työhön osallistui opetusneuvos Anita Lehikoinen. Työryhmän sihteerinä toimi opetusneuvos Eero Nurminen. Työryhmä jätti ensimmäisen ehdotuksensa opetusministeriölle 10.2.1998 (Opetusministeriön työryhmien muistioita 4:1998). Työryhmä ehdotti ylioppilastutkintoasetuksen 10 §:ää muutettavaksi siten, että rakennekokeilussa käytössä oleva malli otettaisiin yleisesti käyttöön. Opetusministeriö päätti kuitenkin syyskuussa 1998, ettei toistaiseksi ryhdytä toimenpiteisiin ylioppilastutkinnon rakenteen muuttamiseksi.

Opetusministeriö pidensi 4.11.1998 ylioppilastutkinnon rakennekokeilun seuranta-työryhmän toimiaikaa vuoden 2003 loppuun saakka päätettyään 7.9.1998 pidentää rakennekokeilua siten, että viimeinen tutkintokerta on syksyllä 2003.

Työryhmän toimeksiantoa tarkistettiin 2.6.1999 siten, että työryhmän tehtäväksi annettiin 1) seurata ylioppilastutkinnon kokeilua ja julkistaa kokeilun tulokset sekä 2) tehdä kokeilun tulosten perusteella ehdotukset tarvittavista jatkotoimenpiteistä. Samalla työryhmän kokoonpanoa muutettiin siten, että työryhmän jäseniksi kutsuttiin puheenjohtaja Aatos Lahtinen ylioppilastutkintolautakunnasta sekä hallitusneuvos Matti Lahtinen ja opetusneuvos Anita Lehikoinen opetusministeriöstä ja työryhmän jäsenyydestä vapautettiin professori Toive Aartolahti, opetusneuvos Eero Nurminen ja opetusneuvos Marita Savola.

Työryhmän kokoonpanoa muutettiin jälleen 5.2.2001, jolloin opetusministeriö kutsui työryhmän puheenjohtajaksi johtaja Kirsi Lindroosin opetusministeriöstä sekä työryhmän jäseniksi opetusneuvos Jorma Kauppisen Opetushallituksesta ja rehtori Jorma Lempisen Suomen Rehtorit ry:stä. Työryhmän jäseninä jatkoivat professori Aatos Lahtinen ylioppilastutkintolautakunnasta, hallitusneuvos, sittemmin lainsäädäntöneuvos,

Matti Lahtinen opetusministeriöstä, opetusneuvos Anita Lehikoinen opetusministeriöstä ja pääsihteeri Anneli Roman ylioppilastutkintolautakunnasta. Ylijohtaja Aslak Lindström Opetushallituksesta on osallistunut työhön asiantuntijana. Työryhmän sihteerinä on toiminut ylitarkastaja Tiina Kavilo opetusministeriöstä.

TietoEnator on toimittanut opetusministeriön tilauksesta työryhmän käyttöön tilastoaineistoa rakennekokeilun tuloksista. Työryhmä on lisäksi selvittänyt lukion rehtoreiden näkemyksiä ylioppilastutkinnon rakenteesta syksyllä 2001 tehdyllä kyselyllä.

Tehtyään ehdotuksensa työryhmä jättää kunnioittavasti muistionsa opetusministeriölle.

Helsingissä 15. päivänä helmikuuta 2002

Kirsi Lindroos

Jorma Kauppinen

Aatos Lahtinen

Matti Lahtinen

Anita Lehikoinen

Jorma Lempinen

Anneli Roman

Tiina Kavilo

1. Työryhmä ja sen tehtävä

Opetusministeriö asetti 12.12.1995 työryhmän, jonka tehtävänä oli ylioppilastutkinnon kokeilun seurannan järjestäminen, ylioppilastutkinnon kokeilua koskevan tutkimustyön organisoiminen ja kokeilun tulosten julkistaminen sekä johtopäätösten ja perustelujen esittäminen ylioppilastutkinnon ja korkeakoulujen opiskelijavalintojen kehittämiseksi kokeilun tulosten perusteella. Opetusministeriö pidentää 4.11.1998 työryhmän toimiaikaa vuoden 2003 loppuun saakka päätettyään sitä ennen pidentää rakennekokeilua syksyyn 2003 saakka. Työryhmän toimeksianto ja kokoonpano on tarkistettu 2.6.1999 sekä 5.2.2001. Työryhmän puheenjohtajana toimii johtaja Kirsi Lindroos opetusministeriöstä sekä jäsenenä opetusneuvos Jorma Kauppinen, professori Aatos Lahtinen, lainsäädäntöneuvos Matti Lahtinen, opetusneuvos Anita Lehikoinen, rehtori Jorma Lempinen ja pääsihteeri Anneli Roman. Työryhmän sihteeriksi opetusministeriö on määrännyt ylitarkastaja Tiina Kavilon.

2. Ylioppilastutkinnon rakennekokeilu

Opetusministeriö päätti 1.6.1994 käynnistää ylioppilastutkinnon rakennekokeilun, joka koski aluksi vuosina 1995-1998 toimeenpantavaa ylioppilastutkintoa. Kokeilu päätettiin jatkaa opetusministeriön päätöksellä 7.9.1998 siten, että viimeinen rakennekokeilun mukainen tutkintokerta on syksyllä 2003 riippumatta siitä, milloin tutkinnon suorittaminen on aloitettu.

Ylioppilastutkinnon rakennekokeiluun osallistuvien koulujen kokelaat osallistuvat äidinkielen kokeeseen ja valitsevat lisäksi kolme pakollista koetta ryhmästä, jonka muodostavat toisen kotimaisen kielen koe, vieraan kielen koe, matematiikan koe ja reaalikoe. Ylioppilastutkintoasetuksen (1000/1994) tultua voimaan 1.1.1996 kokeilu on rakennekokeiluna sisältänyt vain edellä mainitun poikkeuksen muihin lukioihin verrattuna.

Kokeilu kohdistettiin luokattoman lukion kokeilulukioille sekä normaalikoulujen lukioille. Halukkuutensa kokeiluun ilmoitti 29 lukiota, joista 4 on ruotsinkielisiä ja seitsemän normaalikoulujen lukioita. Yhden ikäluokan suuruus kokeilussa on ollut noin

2 500 opiskelijaa. Rakennekokeiluun osallistuvissa kouluissa on noudatettu lukion yleistä tuntijakoa ja opetussuunnitelmaa.

Kokeilussa ovat mukana seuraavat lukiot: Etelä-Kaarelan lukio, Evijärven lukio, Gymnasiet Svenska normallyceum, Helsingin gymnasium, Helsingin I normaalikoulu, Helsingin II normaalikoulu, Iitin lukio, Joensuun normaalikoulun lukio, Jyväskylän Lyseon lukio, Jyväskylän normaalikoulun lukio, Kangasalan lukio, Katedralskolan i Åbo, Kolarin lukio, Kotkan lyseon lukio, Liedon lukio, Oulun normaalikoulun lukio, Palokan lukio, Ranuan lukio, Raumanmeren lukio, Ressun lukio, Sammon lukio, Seinäjoen lukio, Simonkylän lukio, Sodankylän lukio, Taivalkosken lukio, Tampereen normaalikoulun lukio, Turun normaalikoulun lukio, Uotilanrinteen lukio, Ålands lyceum.

3. Työryhmän ensimmäinen muistio (4:1998)

Ylioppilastutkinnon rakennekokeilun seurantatyöryhmän muistio (4:1998) julkaistiin 10.2.1998. Työryhmä seurasi erityisesti lisääntyneen valinnaisuuden vaikutuksia. Muistio sisältää vuosina 1996 ja 1997 ylioppilastutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden tuloksia sekä rehtoreille ja opiskelijoille suunnattujen kyselyiden tuloksia. Työryhmä esitti tuolloin, että rakennekokeilusta on kertynyt riittävästi tietoa päätöksentekoa varten ja että kokeiltu rakenne voitaisiin vakinaistaa ylioppilastutkinnon rakenteeksi. Työryhmän mielestä kokeilumalli vastaisi hyvin ylioppilastutkinnon uudistuksen henkeä ja sopisi yhteen luokattoman lukion sekä hajautetun ylioppilastutkinnon kanssa.

4. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma 1999-2004

Valtioneuvoston 29. päivänä joulukuuta 1999 hyväksymässä opetusministeriön hallinnonalan koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999-2004 todetaan, että ylioppilastutkintoa kehitetään ottaen huomioon rakennekokeilun ja nuorisoasteen koulutuskokeilun tulokset. Ylioppilastutkintoa kehittämään asetetaan työryhmä.

Kehittämissuunnitelman mukaisesti asetettiin 13.1.2000 ylioppilastutkinnon kehittämissuunnitelma, jonka puheenjohtajana toimi ylioppilastutkintolautakunnan puheenjohtaja,

professori Aatos Lahtinen. Työryhmän muistio (opetusministeriön työryhmien muistioita 19:2000) luovutettiin opetusministeriölle 12.6.2000. Työryhmä totesi, että ylioppilastutkintoa on uudistettava ja että sitä tulee kehittää valinnaisempaan suuntaan. Ehdotuksen mukaan ylioppilastutkintoon tulee edelleen kuulua pakollisina neljä suoritettavaa koetta sekä rajoittamaton määrä valinnaisia kokeita. Äidinkielen kokeen ja toisen kotimaisen kielen kokeen tulisi olla kaikille pakollisia. Muut kokeet olisivat valinnaisia, kuitenkin niin, että matematiikan koe tai reaalikoe tulisi suorittaa osana tutkintoa. Kolme työryhmän jäsentä jätti muistioon eriävän mielipiteen, sillä heidän mielestään työryhmän olisi pitänyt esittää rakennekokeilun mukaista mallia ylioppilastutkinnon rakenteeksi.

Kehittämistyöryhmän ehdotuksen mukaan reaalikoe on jaettava tarkoituksenmukaisella tavalla osiin. Näin tutkintoon voisi sisältyä kokelaan valinnan mukaan useita reaalikokeita. Työryhmän mielestä reaalikokeen uudistamista varten tulisi asettaa erillinen asiantuntijaryhmä. Opetusministeriön toimeksiannosta ylioppilastutkintolautakunta perusti 25.8.2000 reaalikokeen kehittämistyöryhmän, joka luovutti muistionsa 10.5.2001 opetusministeriölle. Reaalikoe ehdotettiin jaettavaksi yksittäisten reaaliaineiden kokeiksi.

Nuorisoasteen koulutuskokeilun perusteella ei työryhmän mielestä ole tarpeen tehdä muutoksia tutkinnon rakenteeseen, koska tutkinnon hajautettu suoritusmahdollisuus sekä mahdollisuus aloittaa tutkinnon suorittaminen opintojen ollessa vielä kesken antavat ammatillisia opintoja suorittaville mahdollisuuden osallistua tutkintoon.

5. Kansainvälistymisen vaikutus tutkinnon rakenteeseen

Lisääntyvä kansainvälinen kanssakäyminen ja ihmisten muutot maasta toiseen asettavat erityisiä vaatimuksia Suomessa annettavalle kouluopetukselle ja ylioppilastutkinnolle. Maassamme asuu ulkomaalaisia perheitä, joiden nuoret ovat aloittaneet koulunkäyntinsä muissa maissa. Vastaavassa asemassa ovat ne suomalaiset nuoret, jotka ovat pitkään asuneet ulkomailla ja palaavat vasta koulunkäyntinsä loppuvaiheessa takaisin Suomeen. Jotta he selviytyisivät koulunkäynnistä ja ylioppilastutkinnosta Suomessa, heitä varten on lukiolakiin, lukioasetukseen ja ylioppilastutkintoasetukseen sisällytetty eräitä poikkeuksen mahdollistavia säädöksiä.

Lukiolainsäädännön perusteella ylioppilastutkinnon rakenne voi toisen kotimaisen kielen osalta poiketa tutkinnon yleisestä rakenteesta. Poikkeukset voivat perustua joko lukion opetussuunnitelmaan tai lukiossa tehtyyn yksittäistä opiskelijaa koskevaan päätökseen. Toisen kotimaisen kielen kokeen korvaamisen edellytyksenä on kuitenkin pääsääntöisesti, että ylioppilastutkintolautakunta hyväksyy tutkintoa koskevat poikkeusjärjestelyt.

Lukiolain 7 §:ssä luetellaan lukion oppimäärään sisältyvät oppiaineet ja aineryhmät. Yhtenä oppiaineena 7 §:n 2 momentissa mainitaan toinen kotimainen kieli. Saman momentin mukaan koulutuksen järjestäjä voi kuitenkin koulutuksen järjestämisluvassa määrätyn erityisen koulutustehtävän mukaan poiketa momentin säännöksistä. Säännöksen perusteella eräiden vieraskielisten koulujen lukioasteella ei niiden opetussuunnitelman mukaan opeteta toista kotimaista kieltä. Lukion tuntijaosta annetun valtioneuvoston päätöksen 2 a §:n mukaan jos saamenkieliselle, romanikieliselle tai vieraskieliselle opiskelijalle opetetaan lukiolain 8 §:n mukaan äidinkielenä opiskelijan omaa äidinkieltä, opiskelijalle opetetaan toisena kotimaisena kielenä suomen kieltä tai ruotsin kieltä. Tällöin valinnaisaineena tulee olla vastaavasti ruotsin kieli tai suomen kieli. Ylioppilastutkintoasetuksen 11 §:n 1 momentti antaa kokelaalle mahdollisuuden suorittaa äidinkielen kokeen sijasta muun kokeen suomen tai ruotsin kielessä ja saman pykälän 2 momentti mahdollisuuden suorittaa toisen kotimaisen kielen sijasta äidinkielen kokeen tässä kielessä.

Lukiolain 13 §:n mukaan opiskelijan opiskelu voidaan järjestää osittain toisin kuin lukiolaissa ja sen nojalla säädetään ja määrätään, jos opiskelijalla katsotaan joltakin osin ennestään olevan lukion oppimäärää vastaavat tiedot ja taidot, jos lukion oppimäärän suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joltakin osin kohtuutonta tai jos se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä. Lukioasetuksen 10 §:n 2 momentin mukaan ennen sellaisen päätöksen tekemistä, joka merkitsee opiskelijan vapauttamista toisen kotimaisen kielen opetuksesta, tulee selvittää, myöntääkö ylioppilastutkintolautakunta vapautuksen mainitun kielen kokeesta.

Ylioppilastutkintoasetuksen 14 §:n mukaan lautakunta päättää hyväksymiensä yleisten perusteiden mukaisesti hakemuksesta, miten sellaisen kokelaan tutkinto järjestetään,

jonka opetus toisessa kotimaisessa kielessä ulkomailla oleskelun tai muun erityisen syyn vuoksi on järjestetty toisin kuin lukiokoulutuksen järjestäjän hyväksymässä opetussuunnitelmassa määrätään. Lautakunnan määräämien perusteiden mukaan toisen kotimaisen kielen kokeen korvaamisen yleisenä edellytyksenä on, että opiskelija on käynyt koulua ulkomailla. Jos ulkomailla koulua käynyt opiskelija sijoittuu suoraan lukioon, ja hänen velvoittamistaan suorittamaan toisen kotimaisen kielen koe voidaan pitää kohtuuttomana, hän voi korvata kokeen vastaavan laajuisella muun kielen kokeella tai suorittamalla korvaavana kokeena joko matematiikan kokeen tai reaalikokeen. Korvaavana kielikokeena on mahdollinen englannin, saksan, ranskan, venäjän, espanjan, italian tai portugalilainen koe. Jos ulkomailla opiskellut opiskelija on sijoittunut ensin peruskouluun, jossa hänet on vapautettu toisen kotimaisen kielen opiskelusta, hän voi ylioppilastutkinnossa saada oikeuden toisen kotimaisen kielen kokeen korvaamiseen jollakin edellä mainitulla kokeella. Lisäksi lautakunta voi erityisen painavasta syystä oikeuttaa opiskelijan, joka ei ole Suomen kansalainen, korvaamaan toisen kotimaisen kielen kokeen muulla kokeella.

Toisen kotimaisen kielen kokeen korvaamista ylioppilastutkinnossa koskevien hakemusten määrä on viime vuosina merkittävästi kasvanut. Seuraavassa on esitetty korvaamista koskevien hakemusten määrät vuosina 1995-2001. Hakemusten hylkääminen on ollut harvinaista.

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Hakemuksia	128	166	225	283	276	276	268

6. Rakennekokeilun tuloksia vuosilta 1996-2001

Ylioppilastutkinnon rakennekokeilun tuloksia tarkasteltaessa keskeisiksi nousevat valinnaisuuden vaikutukset. Johtopäätösten kannalta keskeistä on, suorittaako kokelas lainkaan kyseisen aineen koetta. Vähäisempi merkitys on sillä, onko koe pakollinen tai ylimääräinen tai minkä tasoisesta kokeesta on kysymys.

Seuraavassa tarkastellaan aineittain poisvalintojen osuutta rakennekokeilukouluissa suoritetuissa ylioppilastutkinnoissa vuosina 1996-2001. Taulukko 1 osoittaa, ettei ylioppilastutkinnon noina vuosina suorittaneiden opiskelijoiden poisvalinnoissa ole

tapahtunut merkittäviä muutoksia. Taulukot 2-5, jotka osoittavat sukupuolten ja kieliryhmien välisiä eroja vuosina 1996-2001, ovat liitteessä 1.

TAULUKKO 1. Poisvalintojen osuus vuosina 1996-2001 (kevät ja syksy) rakennekoekoulukouluissa suoritetuissa ylioppilastutkinnoissa

Koko maa	1996		1997		1998		1999		2000		2001	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Toinen kotimainen kieli	204	8,16	271	10,14	254	10,02	284	11,24	327	12,15	336	13,26
Vieras kieli	26	1,04	11	0,41	12	0,47	8	0,32	11	0,41	8	0,32
Matematiikka	391	15,64	403	15,08	361	14,24	380	15,04	387	14,38	320	12,63
Reaalikoe	87	3,48	64	2,40	66	2,60	108	4,28	72	2,67	79	3,12
Tutkintoja yhteensä	2 500		2 672		2 535		2 526		2 692		2 533	

Toisen kotimaisen kielen kokeen poisvalinta on pienessä kasvussa. Vuonna 1996 toisen kotimaisen kielen kokeen jätti kokonaan suorittamatta 8,16 % kokelaista, vuonna 1998 10,02 % ja vuonna 2001 13,26 %. Miehet jättivät useammin toisen kotimaisen kielen kokeen suorittamatta kuin naiset (22,98 % / 6,25 % vuonna 2001). Suomenkielisten ja ruotsinkielisten kokelaiden poisvalinnat eivät suuresti eroa (13,32 % / 12,88 % vuonna 2001).

Vieraan kielen kokeen poisvalintojen määrä on ollut koko kokeilun ajan vähäinen eikä siinä ole tapahtunut ensimmäisen vuoden jälkeen muutoksia (1,04 % vuonna 1996, 0,47 % vuonna 1998 ja 0,32 % vuonna 2001). Miesten ja naisten välillä ei ole olennaisia eroja (0,28 % / 0,34 % vuonna 2001). Suomen- ja ruotsinkielisten välillä on pieni ero, sillä vuoden 1996 jälkeen ruotsinkielisistä kukaan ei ole poisvalinnut vieraan kielen koetta, kun taas suomenkielisistä 0,36 % jätti vuonna 2001 valitsematta vieraan kielen kokeen.

Matematiikan kokeen poisvalinnat ovat olleet kokeilukauden ajan noin 15 %, mutta pientä alenevaa suuntaa on näkyvissä (15,64 % vuonna 1996 – 12,63 % vuonna 2001). Naiset jättivät matematiikan kokeen suorittamatta huomattavasti useammin kuin miehet (18,01 / 5,18 % vuonna 2001), mutta juuri heidän osaltaan poisvalinnat ovat vähentyneet (22,20 % vuonna 1996 – 18,01 % vuonna 2001). Ruotsinkieliset poisvalitsivat matematiikan hieman useammin kuin suomenkieliset (12,88 % / 12,60 %

vuonna 2001). Tavallisen ylioppilastutkinnon suorittajista noin 23 % ei osallistu matematiikan kokeeseen, joten rakennekokeiluun osallistuneet kokelaat ovat valinneet ja suorittaneet useammin matematiikan kokeen. Täten rakennekokeilun malli näyttää tukevan valtakunnallisia tavoitteita, joilla pyritään lisäämään kiinnostusta matematiikkaan ja luonnontieteisiin ja niiden osaamista.

Reaalikokeen poisvalinnat ovat vakiintuneet vähäisiksi lukuun ottamatta poikkeusvuotta 1999, jolloin reaalikokeen poisvalitsi 4,28 % kokelaista (3,48 % vuonna 1996 – 3,12 % vuonna 2001). Reaalikokeen osalta miesten ja naisten poisvalinnoissa ei ole suuria eroja (2,64 % / 3,47 % vuonna 2001), paitsi vuonna 1999 (3,12 % / 5,11 %). Suomenkieliset ovat poisvalinneet reaalikoetta koko kokeilun ajan vähemmän kuin ruotsinkieliset (2,95 % / 4,41 % vuonna 2001); suurimmillaan ero oli vuonna 1999 (3,45 % / 10,62 %). Tavallisen ylioppilastutkinnon suorittaneista 5,8 % ei vuonna 1999 osallistunut reaalikokeeseen.

Yhteenvetona poisvalinnoista vuosina 1996-2001 rakennekokeilukoulussa suoritetuissa ylioppilastutkinnoissa voitaneen sanoa, ettei kokeiluvuosien aikana ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Toisen kotimaisen kielen poisvalinta on lisääntynyt hieman ja vastaavasti matematiikan poisvalinta on vähentynyt. Sukupuolten väliset erot matematiikan ja toisen kotimaisen kielen poisvalinnoissa ovat huomattavat. Asiaan tulee jatkossa kiinnittää erityistä huomiota mm. opintojen ohjauksessa ja toiminnan arvioinnissa. Poisvalintatilastot osoittavat, ettei rakennekokeilussa käytössä oleva malli ole muuttanut merkittävästi kokelaiden valintoja ylioppilastutkinnossa, mutta esimerkiksi matematiikan koetta ja reaalikoetta on suoritettu rakennekokeilukouluissa useammin kuin muissa lukioissa. Täten rakennekokeilukouluissa on ylioppilastutkinnon kielipainotteisuus hieman vähentynyt.

Koulutuspoliittinen linjaus lisäsi 1990-luvulla opiskelijan valintojen mahdollisuutta sekä lukion opetussuunnitelmassa että ylioppilastutkinnossa. Luokaton lukiojärjestelmä sekä vuoden 1994 opetussuunnitelman perusteet lisäsivät yksilöllisten valintojen tekemisen mahdollisuutta lukiokoulutuksessa. Ylioppilastutkinnon perusrakenne säilyi ennallaan, mutta opiskelijan valinnanmahdollisuudet lisääntyivät, kun tuli mahdolliseksi suorittaa tutkinto useampana tutkintokertana ja valita osassa tutkintoaineita kokeen taso.

Kevään 2000 tilastojen mukaan 18 % päivälukioissa tutkinnon suorittaneista suoritti neljä koetta, 52 % viisi koetta, 27 % kuusi koetta sekä 3 % yli kuusi koetta.

Rakennekokeiluun osallistuvien koulujen rehtoreiden mukaan valinnaisuus ylioppilastutkinnossa ei ole olennaisesti vaikuttanut eri lukioaineissa opiskeltaviin syventävien ja soveltavien kurssien määriin. Poikkeuksena on Ålands lyceum, jossa toisen kotimaisen kielen (finskan) opiskelu on lisääntynyt, vaikka ylioppilastutkinnossa sitä on poisvalittu enemmän kuin suomenkielisissä kokeilukouluissa. Rehtorin antamien tietojen mukaan rakennekokeilun alkuvaiheessa lukuvuonna 1994-1995 suomen kieltä opiskeli 71 % opiskelijoista, kun taas lukuvuonna 2000-2001 suomen kieltä opiskeli 82 % opiskelijoista. Asenne suomen kielen opiskeluun on muuttunut entistä myönteisemmäksi, kun tutkinnon pakolliseen suorittamiseen liittyvät paineet ovat poistuneet.

7. Kysely lukioiden rehtoreille

Ylioppilastutkinnon rakennekokeilun seurantatyöryhmä selvitti lukion rehtoreiden näkemyksiä ylioppilastutkinnon rakenteesta kyselyllä 31.8.2001. Kyselyssä lukion rehtoria pyydettiin merkitsemään neljästä vaihtoehdosta se, jota lukiossa pidetään parhaana:

- Nykyinen ylioppilastutkinnon rakenne
- Rakennekokeilun mukainen ylioppilastutkinto:
Äidinkielen koe on pakollinen ja lisäksi on valittava kolme pakollista ryhmästä, jonka muodostavat toisen kotimaisen kielen koe, vieraan kielen koe, matematiikan koe ja reaalikoe
- Ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän muistion mukainen malli (OPM 19:2000):
Pakollisena äidinkielen koe, toisen kotimaisen kielen koe, vaihtoehtoisena matematiikan koe tai reaalikoe, neljäs pakollinen koe vapaasti valittuna
- Muu ylioppilastutkinnon rakenne (lyhyt kuvaus).

Lisäksi kysyttiin, olisiko lukio halukas osallistumaan, jos kokeilua jatketaan vuoden 2003 jälkeen.

Kysely lähetettiin 502:lle lukiokoulutusta järjestävälle oppilaitokselle (kyselylomake liitteenä 2). Lukioista 443 (88,3 %) vastasi kyselyyn. Rakennekokeilun mukainen ylioppilastutkinto osoittautui ylivoimaisesti suosituimmaksi vaihtoehdoksi suomenkielisissä lukioissa.

Rakennekokeilun mukaista ylioppilastutkintoa kannatti 79 % vastanneista. Suomenkielisten ja ruotsinkielisten lukioiden mielipiteet kuitenkin erosivat huomattavasti: suomenkielisistä 84 % (347) kannatti kokeilumallia, ruotsinkielisistä vain 12,5 % (4).

Nykyistä ylioppilastutkinnon rakennetta kannatti 10 % vastanneista, 6,6 % (27) suomenkielisistä, mutta kaikkiaan 50 % (16) ruotsinkielisistä.

Ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän mukaista mallia kannatti vain 4 % vastanneista, ruotsinkielisistä kuitenkin 22 % (7).

Vaihtoehdon ”muu ylioppilastutkinnon rakenne” valitsi 6,6 % (29) vastanneista, suomenkielisistä 5,8 %, ruotsinkielisistä 15,6 %. Ehdotukset vaihtelivat viiden pakollisen kokeen tutkinnosta neljän kokeen tutkintoon, jossa äidinkielen kokeenkin voisi jättää valitsematta. Neljän kokeen nykyistä valinnaisempi tutkintorakenne sai tässä vastausryhmässä eniten suosiota. Monet ehdotuksista olivat lähellä rakennekokeilumallia. Yleisin parannusehdotus koski reaalikokeen jakamista kahdeksi kokeeksi.

Jos kokeilua jatketaan vuoden 2003 jälkeen, kaikista vastaajista 77 % ilmoitti haluavansa osallistua siihen, suomenkielisistä 79,5 %, ruotsinkielisistä 42,4 %.

Rakennekokeilun piiriin kuuluvista 29:stä lukiosta 24 valitsi rakennekokeilun mukaisen ylioppilastutkinnon. Yksi valitsi ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän muistion mukaisen mallin (Gymnasiet Svenska normallyceum). Neljä valitsi vaihtoehdon ”muu ylioppilastutkinnon rakenne”. Ehdotukset ovat lähellä rakennekokeilumallia.

Jos kokeilua jatketaan vuoden 2003 jälkeen, kaikki rakennekokeilua nyt toteuttavat lukiot haluavat osallistua siihen.

Kooste kyselyn tuloksista on liitteenä 3.

8. Hallituksen esitys lukiolain 18 §:n muuttamisesta

Hallitus antoi 23.11.2001 eduskunnalle esityksen lukiolain (629/1998) 18 §:n muuttamisesta. Esityksen taustalla on eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vastaus

kesäkuussa 2001 edellisenä vuonna tehtyyn kanteluun ylioppilastutkinnon rakennekokeilusta. Vastauksessa todettiin, ettei rakennekokeilulla ole sellaisenaan loukattu oppilaiden perusoikeutena turvattua yhdenvertaisuutta. Apulaisoikeusasiamies kiinnitti vastauksessaan huomiota siihen, että kokeiluna toteutettu alueellinen poikkeusjärjestely perustuu pelkästään asetustasoiseen säännökseen ja ministeriön päätöksiin. Apulaisoikeusasiamies piti tulkinnanvaraisena, onko lukiolain 18 §:ään otettu viittaus ylioppilastutkintoon riittävä, koska siinä jätetään ylioppilastutkinnon koko sisältö ja rakenne asetuksen ja sen pohjalta annettujen vielä alemman tason määräysten varaan.

Hallituksen esityksessä todetaan, että ylioppilastutkinnon merkityksen ja laajuuden huomioon ottaen tutkintoa koskevan sääntelyn tulee olla oikeudelliselta kannalta ja muutoinkin mahdollisimman selkeää ja yksiselitteistä. Ehdotuksessa esitetään lukiolain 18 §:ää muutettavaksi niin, että siinä säädettäisiin nykyistä tarkemmin ylioppilastutkinnon rakenteesta, sisällöstä ja mahdollisuudesta tutkinnon kokeiluun.

Ylioppilastutkinnon rakenteen ja sisällön määrittelemiseksi pykälään otettaisiin nykyisin ylioppilastutkintoasetuksessa oleva luettelo ylioppilastutkintoon kuuluvista kokeista. Pykälän mukaan osa kokeista voisi olla kuitenkin valinnaisia tai vapaaehtoisia. Tarkemmat säännökset kokeiden määrästä sekä siitä, mitkä kokeet ovat pakollisia, valinnaisia tai vapaaehtoisia, otettaisiin edelleenkin lukiolain nojalla annettavaan valtioneuvoston asetukseen. Näin ollen laissa tutkinnon rakennetta ja sisältöä ei sidottaisi sen enempää nykyiseen rakenteeseen ja sisältöön, rakennekokeilussa käytössä olevaan malliin tai muuhun rakenteeseen tai sisältöön, vaan tutkinnon rakenteesta ja sisällöstä päätettäisiin erikseen. Mahdolliset muutokset tehtäisiin ylioppilastutkintoasetukseen. Reaalikokeen sijasta laissa käytettäisiin ilmaisua ”reaaliaineiden kokeita”.

Ylioppilastutkinnon kokeilun mahdollistamiseksi lukiolain 18 §:ään otettaisiin valtuutussäännös, jonka mukaan tutkinto voidaan opetusministeriön päätöksellä kokeilutarkoituksessa toimeenpanna osittain toisin kuin edellä tässä pykälässä ja tämän pykälän mukaan säädetään ja määrätään.

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Hallituksen esitys on eduskunnan käsiteltävänä.

9. Lukiokoulutuksen kehittämistyöryhmä

Lukiokoulutusta kehitettiin 1990-luvulla valinnaisempaan suuntaan siirtymällä luokattomuuteen ja entistä valinnaisempaan tuntijakoon. Tämän seurauksena myös ylioppilastutkintoa on kehitetty. Lukiokoulutuksen kehittäminen jatkuu ja se vaikuttaa edelleen ylioppilastutkinnon kehittämiseen. Opetusministeriö on asettanut 14.8.2001 työryhmän laatimaan ehdotukset, joiden perusteella valtioneuvosto voi päättää lukio-koulutuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista sekä opetukseen ja opinto-ohjaukseen käytettävän ajan jakamisesta eri oppiaineiden ja aineryhmien kesken. Työryhmän tulee ehdotusta tehdessään ottaa huomioon erityisesti lukiokoulutuksen vahvistaminen yleissivistävänä koulutusmuotona, pienten lukioden aseman turvaaminen, erityisen tehtävän lukioden määrällinen ja laadullinen kehittäminen sekä muualla suoritettujen opintojen hyväksilukemisen yhdenmukaisuus- ja oikeusturvakysymykset.

Työryhmän puheenjohtajaksi opetusministeriö kutsui johtaja Kirsi Lindroosin opetusministeriöstä sekä jäseniksi edustajia Opetusalan ammattijärjestö OAJ:sta, Opetushallituksesta, ylioppilastutkintolautakunnasta, Suomen Kuntaliitosta sekä opetusministeriöstä. Työryhmän tulee työnsä kuluessa kuulla eri eturyhmiä ja asiantuntijoita.

Kehittämistyöryhmän tulee saada työnsä valmiiksi lukiokoulutuksen yleisten valtakunnallisten tavoitteiden ja tuntijakoehdotuksen osalta 31.3.2002 ja muilta osin 31.5.2002 mennessä.

10. Työryhmän ehdotus

Ylioppilastutkinnon rakennekokeilusta saatujen kokemusten pohjalta työryhmä esittää, että kokeilun mukainen rakenne otetaan suomalaisen ylioppilastutkinnon rakenteeksi. Tällöin ylioppilastutkinnossa kokelas suorittaa äidinkielen kokeen sekä valitsee kolme pakollista koetta ryhmästä, jonka muodostavat toisen kotimaisen kielen koe, vieraan kielen koe, matematiikan koe ja reaalikoe. Kokelas saa lisäksi osallistua yhteen tai

useampaan ylimääräiseen kokeeseen. Niissä aineissa, joissa järjestetään vaativuudeltaan eritasoisia kokeita, kokelaan tulee suorittaa vähintään yhdessä aineessa vaativamman tason koe.

Seurantatyöryhmän ensimmäisen, vuonna 1998 julkaistun muistion (OPM 4:1998) jälkeen ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia siinä, mitä kokeita rakennekokeilun piirissä olevissa lukioissa opiskelevat ovat ylioppilastutkinnossa valinneet. Tätä tukevat työryhmän kokoamat tulokset, jotka esitetään muistion luvussa 6. Poisvalintatilastot osoittavat, että toisen kotimaisen kielen poisvalinta on lisääntynyt hieman, mutta vastaavasti matematiikan poisvalinta on vähentynyt. Pelko toisen kotimaisen kielen laajasta poisvalinnasta ei ole toteutunut. Sukupuolten väliset erot matematiikan ja toisen kotimaisen kielen poisvalinnoissa ovat huomattavat. Asiaan tulee jatkossa kiinnittää erityistä huomiota mm. opintojen ohjauksessa ja toiminnan arvioinnissa. Valinnaisemmalla tutkintorakenteella ei ole ollut vaikutuksia toisen kotimaisen kielen opiskeluun.

Valtioneuvoston asettama kielilakikomitea luovutti mietintönsä 15.6.2001 (KM 2001:3). Komitea ei ottanut mietinnössään kantaa koulutuspoliittisiin toimiin, mutta se totesi, että perustuslain säännösten noudattaminen edellyttää, että maassa on riittävä kielivaranto. Toinen kotimainen kieli on pakollinen oppiaine lukiossa, joten kielivaranto siltä osin säilyy, vaikka toisen kotimaisen kielen koetta ei olisi pakollista suorittaa osana ylioppilastutkintoa.

Lisääntyvä kansainvälistyminen vaatii kansallisen ylioppilastutkintomme rakenteelta lisää joustavuutta. Valinnaisempi tutkintorakenne helpottaisi vieraskielistä opetusta saavien opiskelijoiden ja toisen kotimaisen kielen opiskelusta vapautettujen tutkinnon suorittamista. Nykyisen tutkintorakenteen vuoksi he joutuvat erikseen hakemaan ylioppilastutkintolautakunnalta lupaa toisen kotimaisen kielen kokeen korvaamiseen.

Lukioiden rehtoreille tehty kysely osoittaa, että rakennekokeilun mukainen malli on ylivoimaisesti suosituin vaihtoehto ylioppilastutkinnon rakenteeksi. Kyselyyn vastanneista sitä kannatti 79 %.

Valtioneuvoston hyväksymässä koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999-2004 todetaan, että ylioppilastutkintoa kehitetään ottaen huomioon rakennekokeilun ja nuorisoasteen koulutuskokeilun tulokset. Rakennekokeilun tulokset puoltavat ylioppilastutkinnon rakenteeksi kokeilussa käytössä olevaa rakennetta.

Ylioppilastutkintolautakunta teki huhtikuussa 2001 opetusministeriön pyynnöstä ministeriölle perustellun ehdotuksen siitä, miten reaalikoe jaetaan osiin. Tarkoituksena on vahvistaa reaaliaineiden asemaa ylioppilastutkinnossa siirtymällä ainereaalikokeisiin, joita kokelaat voisivat suorittaa kaksi eri päivinä kunakin tutkintokertana. Rakennekokeilun mukainen ylioppilastutkinnon rakenne vahvistaa mahdollisuuksia valintoihin ja tukee reaaliaineiden asemaa tutkinnossa.

Työryhmä katsoo, että jos päätöstä ylioppilastutkinnon rakenteen muuttamisesta esitetyn kaltaiseksi ei tehdä, rakennekokeilua tulee jatkaa ja samalla laajentaa. Rakennekokeilun jatkamista puoltaa käynnissä oleva lukiokoulutuksen kehittäminen. Opetushallitus valmisteleo lukion opetussuunnitelman uusia perusteita, jotka on tarkoitus ottaa käyttöön vuonna 2004. Lukiokoulutuksen valtakunnallisilla tavoitteilla ja tuntijaolla, uusilla opetussuunnitelman perusteilla ja koulutuksen arvioinnilla varmistetaan eri oppiaineiden osaamistason säilyminen.

Lukioiden rehtoreille tehdyn kyselyn mukaan 77 % vastaajista ilmoitti haluavansa osallistua kokeiluun, jos sitä jatketaan vuoden 2003 jälkeen. Laajentamalla kokeilua saataisiin mukaan suurempi määrä erilaisia lukioita, mikä myös parantaisi yhdenvertaisuutta. Kokeiluun tulisi valita erikokoisia lukioita alueellisesti kattavasti. Mukana tulisi olla sekä suomen- että ruotsinkielisiä lukioita. Työryhmän mielestä kokeiluun pitäisi ottaa uusia lukioita vähintään 30.

Rakennekokeilun mukainen viimeinen tutkintokerta on syksyllä 2003. Tämän vuoksi päätökset ylioppilastutkinnon rakenteesta vuodesta 2004 lukien tulisi tehdä mahdollisimman pian. Myös päätös reaalikokeen uudistamisesta tulisi tehdä mahdollisimman pian.

LIITE 1. Tilastot poisvalinnoista vuosilta 1996-2001

TAULUKKO 1. Poisvalintojen osuus vuosina 1996-2001 (kevät ja syksy) rakenne-kokeilukouluissa suoritetuissa ylioppilastutkinnoissa

Koko maa	1996		1997		1998		1999		2000		2001	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Toinen kotimainen kieli	204	8,16	271	10,14	254	10,02	284	11,24	327	12,15	336	13,26
Vieras kieli	26	1,04	11	0,41	12	0,47	8	0,32	11	0,41	8	0,32
Matematiikka	391	15,64	403	15,08	361	14,24	380	15,04	387	14,38	320	12,63
Reaalikoe	87	3,48	64	2,40	66	2,60	108	4,28	72	2,67	79	3,12
Tutkintoja yhteensä	2 500		2 672		2 535		2 526		2 692		2 533	

TAULUKKO 2. Poisvalintojen osuus vuosina 1996-2001 (kevät ja syksy) rakenne-kokeilukouluissa suoritetuissa ylioppilastutkinnoissa, miehet

Koko maa	1996		1997		1998		1999		2000		2001	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Toinen kotimainen kieli	148	14,41	201	17,59	180	17,16	204	19,26	229	20,84	244	22,98
Vieras kieli	11	1,07	5	0,44	6	0,57	4	0,38	4	0,36	3	0,28
Matematiikka	64	6,23	56	4,90	65	6,20	68	6,42	76	6,92	55	5,18
Reaalikoe	32	3,12	21	1,84	18	1,72	33	3,12	27	2,46	28	2,64
Tutkintoja yhteensä	1 027		1 143		1 049		1 059		1 099		1 062	

TAULUKKO 3. Poisvalintojen osuus vuosina 1996-2001 (kevät ja syksy) rakenne-kokeilukouluissa suoritetuissa ylioppilastutkinnoissa, naiset

Koko maa	1996		1997		1998		1999		2000		2001	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Toinen kotimainen kieli	56	3,80	70	4,58	74	4,98	80	5,45	98	6,15	92	6,25
Vieras kieli	15	1,02	6	0,39	6	0,40	4	0,27	7	0,44	5	0,34
Matematiikka	327	22,20	347	22,69	296	19,92	312	21,27	311	19,52	265	18,01
Reaalikoe	55	3,73	43	2,81	48	3,23	75	5,11	45	2,82	51	3,47
Tutkintoja yhteensä	1 473		1 529		1 486		1 467		1 593		1 471	

TAULUKKO 4. Poisvalintojen osuus vuosina 1996-2001 (kevät ja syksy) rakenne-
kokeilukouluissa suoritetuissa ylioppilastutkinnoissa, suomenkieliset

Koko maa	1996		1997		1998		1999		2000		2001	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Toinen kotimainen kieli	188	8,44	238	10,05	232	10,18	250	11,19	293	12,03	298	13,32
Vieras kieli	24	1,08	11	0,46	12	0,53	8	0,36	11	0,45	8	0,36
Matematiikka	335	15,04	353	14,91	315	13,82	321	14,37	337	13,84	282	12,60
Reaalikoe	71	3,19	53	2,24	52	2,28	77	3,45	60	2,46	66	2,95
Tutkintoja yhteensä	2 227		2 367		2 279		2 234		2 435		2 238	

TAULUKKO 5. Poisvalintojen osuus vuosina 1996-2001 (kevät ja syksy) rakenne-
kokeilukouluissa suoritetuissa ylioppilastutkinnoissa, ruotsinkieliset

Koko maa	1996		1997		1998		1999		2000		2001	
	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%	Lkm	%
Toinen kotimainen kieli	16	5,86	33	10,82	22	8,59	34	11,64	34	13,23	38	12,88
Vieras kieli	2	0,73	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00
Matematiikka	56	20,51	50	16,39	46	17,97	59	20,21	50	19,46	38	12,88
Reaalikoe	16	5,86	11	3,61	14	5,47	31	10,62	12	4,67	13	4,41
Tutkintoja yhteensä	273		305		256		292		257		295	

LIITE 2. Kyselylomake lukioiden rehtoreille

KYSELY LUKION REHTOREILLE

Lukion rehtoria pyydetään merkitsemään alla esitetyistä vaihtoehdoista se, jota lukiossanne pidätte parhaana vaihtoehtona ylioppilastutkinnon rakenteeksi. Vastaukset palautetaan osoitekentässä olevaan osoitteeseen 18.9.2001 mennessä.

Lukion nimi ja sijaintikunta ☐ Rakennekokeilussa mukana oleva lukio	Opetuskieli
Ylioppilastutkinnon rakennevaihtoehdot (valitaan yksi vaihtoehto) ☐ Nykyinen ylioppilastutkinnon rakenne (Ylioppilastutkintoasetus 1000/1994) ☐ Rakennekokeilun mukainen ylioppilastutkinto Äidinkielen koe on pakollinen ja lisäksi on valittava kolme pakollista koetta ryhmästä, jonka muodostavat toisen kotimaisen kielen koe, vieraan kielen koe, matematiikan koe ja reaali koe ☐ Ylioppilastutkinnon kehittämistyöryhmän muistion mukainen malli (OPM 19:2000) Pakollisena äidinkielen koe, toisen kotimaisen kielen koe, vaihtoehtoisesti matematiikan koe tai reaali koe, neljäs pakollinen koe vapaasti valittuna ☐ Muu ylioppilastutkinnon rakenne (lyhyt kuvaus)	
Lisätietoja Jos nykyistä ylioppilastutkinnon rakennekokeilua jatketaan vuoden 2003 jälkeen, olisiko lukionne halukas osallistumaan kokeiluun? ☐ Kyllä ☐ Ei	
Allekirjoitus sekä nimen selvennys	Puhelinnumero(t) suuntanumeroineen

LIITE 3. Kooste lukion rehtoreille tehdyn kyselyn tuloksista

Kysely lukion rehtoreille 31.8.2001:

PARAS VAIHTOEHTO YLIOPILASTUTKINNON RAKENTEEDIKSI

Ylioppilastutkinnon rakennevaihtoehdot	Vastausten lkm				Yhteensä	
	suomi	%	ruotsi	%		%
Nykyinen ylioppilastutkinnon rakenne	27	6,57	16	50,00	43	9,71
Rakennekokeilun mukainen ylioppilastutkinto	347	84,43	4	12,50	351	79,23
Ylioppilastutkinnon kehittämissuoryhmän muistion mukainen	12	2,92	7	21,88	19	4,29
Muu ylioppilastutkinnon rakenne	24	5,84	5	15,63	29	6,55
Tyhjä	1	0,24	0	0	1	0,23
Yhteensä	411	100,00	32	100,00	443	100,00

Vastaus%: 88,25

Jos nykyistä ylioppilastutkinnon rakennekokeilua jatketaan vuoden 2003 jälkeen, olisiko lukionne halukas osallistumaan kokeiluun?

Lukion opetuskieli	kyllä	%	ei	%	tyhjä	%	Yht.	%
suomi	326	79,51	73	17,80	11	2,68	410	100,00
ruotsi	14	42,42	18	54,55	1	3,03	33	100,00
Yhteensä	340	76,75	91	20,54	12	2,71	443	100,00

Jos kokeilua jatketaan vuoden 2003 jälkeen, kaikki rakennekokeilua nyt toteuttavat lukiot haluavat osallistua siihen.